gemeente Steenbergen

BM1704524

Raadsvergadering
25 januari 2018

Agendanummer

Onderwerp
Voorstel tot vaststelling nieuw bibliotheekbeleid

Steenbergen; 19 december 2017

Aan de raad,

1.Inleiding
Bezuinigingen, veranderende wetgeving en een structurele afname van het aantal klanten en uitleningen zetten de bereikbaarheid en de kwaliteit van de huidige bibliotheekdiensten onder druk. Om ook in de toekomst relevant te blijven moet de bibliotheeksector zich vernieuwen. Daarom is door de bibliotheek een beleidsplan opgesteld dat in september 2016 aan uw raad is toegezonden. Op basis van dat beleidsplan is in de afgelopen periode gewerkt aan een lokale uitwerking voor de gemeente Steenbergen. Met dit voorstel wordt uw raad gevraagd de visie en de daaraan gekoppelde uitwerking vast te stellen.

2.Achtergrond
Het bibliotheekwerk in de gemeente Steenbergen kent op dit moment twee fysieke bibliotheken (Steenbergen en Dinteloord) en twee zogenaamde servicepunten (Nieuw-Vossemeer en Kruisland). Het werkgebied van de bibliotheek Het Markiezaat beslaat naast Steenbergen ook de gemeente, Bergen op Zoom en Woensdrecht.

3. Overwegingen
Trends & ontwikkelingen
Het gebruik van de bibliotheken binnen de gemeente Steenbergen laten al jaren een dalend gebruik van de collectie, een dalend aantal bezoekers en een dalend aantal leden zien. Dit komt overeen met de trend die we elders in het land zien bij voortzetting van het huidige beleid. Onder andere deze trend heeft geleid tot een nieuwe Bibliotheekwet (Wsob). De bibliotheekwet heeft als doel het openbare bibliotheekwerk in Nederland opnieuw te definiëren en daarmee recht te doen aan de huidige bibliotheekpraktijk, maar ook ruimte te geven voor de uitdagingen van de toekomst. De wetgever schrijft voor dat de een bibliotheekvoorziening functioneert vanuit een aantal publieke waarden en functies. De functies waaraan bibliotheekorganisatie moet voldoen zijn:

- ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
- organiseren van ontmoeting en debat;
- laten kennis maken met kunst en cultuur.

Verder zijn in heel het land bibliotheekvoorzieningen geconfronteerd met forse bezuinigingen. Ook onze bibliotheek heeft een flinke bezuinigingsopgave gekregen. De subsidie is met €100.000 gekort. Dit is bijna 20% van de subsidie die zij ontvingen. Om de bibliotheekvoorziening ook in de toekomst met een sluitende begroting te kunnen draaien, zijn aanpassingen onvermijdelijk.

Vanuit de trends & ontwikkelingen volgt de noodzaak tot een heroriëntatie en een andere prioriteitsstelling. Het is meer dan ooit belangrijk dat de bibliotheek midden in de maatschappij staat. Een heroriëntatie is uitgevoerd en een nieuwe missie gedefinieerd:

De bibliotheek is het lokale fysieke en digitale informatieknooppunt dat de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en volwassenen stimuleert en faciliteert. De bibliotheek schept essentiële voorwaarden voor een leven lang leren, onafhankelijke besluitvorming en de culturele ontwikkeling van individuen en groepen en levert daarmee een cruciale bijdrage aan de democratie en de kennissamenleving. De kernfuncties van de bibliotheek zijn lezen, leren en informeren en daaraan ondersteunend cultuur, ontmoeting en debat.

Van hieruit volgt een andere, toekomstgerichte bibliotheek waarin aandacht is voor met name preventie van laaggeletterdheid met grote aandacht voor de doelgroep van 0 tot 12 jaar. Maar ook is er extra aandacht voor kwetsbare groepen in de samenleving, waarbij de bibliotheek zich richt op het bestrijden van laaggeletterdheid en het nog meer en beter stimuleren van mediawijsheid.

Laaggeletterdheid
In onze regio is het aantal laaggeletterden groot. Circa 11% van de inwoners in de regio West-Brabant (ouder dan 15 jaar) is laaggeletterd, met andere woorden 1 op de 9 mensen in onze omgeving heeft moeite om mee te kunnen komen in onze samenleving. Van de kinderen die de basisschool verlaten heeft circa 25% al een achterstand op het gebied van taal. Dat komt overeen met een achterstand van ruim twee jaar. Zonder een gerichte aanpak is deze achterstand niet meer in te halen. Bovendien vraagt het gebruik van nieuwe media inzicht op welke wijze je effectief, efficiënt en vooral ook veilig gebruik kunt maken van deze media.

De bibliotheek op school
In het kader van preventie van laaggeletterdheid wil de bibliotheek een actieve partner zijn en het onderwijs structureel ondersteunen op het gebied van lees- en taalvaardigheid en op het gebied van mediawijsheid. De wetgever geeft deze taak ook nadrukkelijk aan in de nieuwe Bibliotheekwet. Daar komt bij dat de cijfers van het gebruik van de huidige bibliotheekvorm in de kern Dinteloord maar ook in Steenbergen, al jaren achtereen een dalende trend laten zien, terwijl laaggeletterdheid in Nederland en ook in West-Brabant alleen maar toegenomen is de afgelopen 10 jaar. Dit vraagt daadwerkelijk om een andere aanpak van het bibliotheekwerk. Aanwezigheid binnen de school is essentieel voor het concept van de Bibliotheek op school, omdat op die manier alle leerlingen worden bereikt en er ook in samenwerking met de school aandacht is voor het kind, dat minder interesse lijkt te hebben in lezen. Het concept van de Bibliotheek op school zorgt er met behulp van de landelijke monitor voor, dat alle kinderen in de school worden gevolgd op het gebied van lezen en nieuwe media. De leerlingen van scholen waar de Bibliotheek op school met het volledige programma actief is scoren onder andere significant beter bij begrijpend lezen. Periodiek onderzoek van de universiteit van Leiden laat zien, dat leerlingen van basisscholen in Nederland waar reeds de Bibliotheek op school is gerealiseerd substantieel beter scoren op het gebied van lees- en taalvaardigheid. Een en ander heeft een positief effect op de zogenaamde Cito-scores.

Digitale collectie
De trend van de laatste jaren laat ook een ander gebruik zien van de collectie, met name door jongeren en volwassenen. De afgelopen jaren neemt het gebruik van het digitale boek (e-book) behoorlijk toe. De Koninklijke Bibliotheek houdt de cijfers over het e-bookgebruik bij en worden op dit moment aangeleverd op organisatieniveau. In 2017 is het aantal accounts voor het lenen van e-books in het werkgebied van Bibliotheek Het Markiezaat met 20% gegroeid. De verwachting is dat het aantal accounts verder zal toenemen.

Nationale bibliotheekpas
De bibliotheek wil ter verbetering van de dienstverlening en uitvoering van de nieuwe visie, aansluiten bij de nationale bibliotheekpas. Door aan te sluiten krijgen de leden van de bibliotheek Het Markiezaat

toegang tot alle fysieke en digitale collecties van alle bibliotheken in heel Nederland. De Nationale Bibliotheek Pas maakt het bibliotheekgebruik aantrekkelijker voor (potentiële) leden en biedt ruimte voor innovatie en de ontwikkeling van nieuwe vormen van aanbod naast het traditionele uitleenmodel.

Maatschappelijke rol
Naast de fysieke vorm van de bibliotheek voor volwassenen wil Bibliotheek Het Markiezaat specifieke aandacht voor de doelgroep senioren en wel vanuit verschillende invalshoeken. Eenzaamheid en het niet meer volledig mee kunnen doen aan de samenleving zijn belangrijke thema's voor deze doelgroep. Bibliotheek Het Markiezaat wil in dit verband in samenwerking met onder andere welzijnsorganisaties activiteiten ontwikkelen die bijdragen aan het bestrijden van eenzaamheid. En activiteiten die erop gericht zijn om zo lang mogelijk deel te kunnen nemen aan de samenleving, zoals bijvoorbeeld het stimuleren en het aanreiken van handvatten voor het gebruik van nieuwe media. De bibliotheek wil deze activiteiten graag organiseren op locatie zoals bijvoorbeeld in het zorgcentrum in Dinteloord. Dit sluit aan bij de behoefte van de doelgroep. De bibliotheek kan er ook voor zorgen, dat boeken en andere materialen worden bezorgd bij inwoners die beperkt zijn in hun mobiliteit.

Huisvesting
In de gemeente Steenbergen is de bibliotheek het Markiezaat aanwezig met 2 vestigingen: een vestiging in Steenbergen aan de Blauwstraat en een kleinere vestiging in Dinteloord aan de Westvoorstraat. In de kernen Kruisland en Nieuw-Vossemeer heeft de bibliotheek servicepunten in de daar aanwezige basisscholen. Het uitgangspunt is dat de dienstverlening voor de jeugd met name vanuit de basisscholen gaat plaatsvinden. Daarmee wordt de bibliotheek nog dichter bij de jeugd gebracht. Een dergelijke transitie kan niet in één keer worden uitgerold vanwege de benodigde investering maar ook de voorbereidingstijd voor de feitelijke uitvoer. Daarom wordt dit gefaseerd uitgevoerd waarbij de bibliotheek in Dinteloord wil starten. Deze keuze volgt enerzijds vanuit een snellere afname in Dinteloord van de bezoekersaantallen dan op andere plekken, anderzijds omdat vanuit de bibliotheekvisie volgt dat er één hoogwaardige bibliotheekvestiging per gemeente wordt gecreëerd, welke voor onze gemeente een vestiging in Steenbergen betreft. Daar komt bij dat veel jongeren uit de kern Dinteloord ook nu al gebruik maken van de bibliotheken in Steenbergen en Bergen op Zoom. Vanzelfsprekend moet ook de toegang tot de volwassenencollectie in Dinteloord gewaarborgd blijven. Volwassen kunnen in de nieuwe situatie terecht bij één van de van de scholen (De Regenboog). Deze wijziging levert de bibliotheek een besparing op, waardoor de transitie in Dinteloord kan worden bekostigd.

De basisscholen in de kern Dinteloord staan er klaar voor en deze basisscholen willen met het oog op de preventie van laaggeletterdheid zo snel mogelijk aan de slag met de Bibliotheek op school. Het eerstvolgende, natuurlijke moment om de bibliotheek op de Dinteloordse scholen te realiseren, is bij de start van het nieuwe schooljaar (ingaande op 1 september 2018).

Na de herstructurering van het bibliotheekwerk beschikt de kern Dinteloord over 3 fysieke vestigingen (op de basisscholen) met specifieke aandacht voor de kinderen in Dinteloord van 0 tot 12 jaar, gericht op de preventie van laaggeletterdheid. Volwassen kunnen gebruik maken van de fysieke en meer actuele collectie die in de Regenboogschool zal worden gerealiseerd. Het zal weliswaar een wat kleinere collectie zijn, maar deze collectie is wel actueler. Bovendien staat de gehele collectie van Bibliotheek Het Markiezaat, maar ook van andere bibliotheken in Nederland, ter beschikking. Alle materialen kunnen digitaal worden besteld en de fysieke materialen worden afgeleverd in de bibliotheek. Daar komt bij dat leden met de nationale bibliotheekpas straks in elke bibliotheek, in heel Nederland, terecht kunnen. Ervaringen binnen kernen van gelijke omvang in Nederland laten zien, dat het gebruik als gevolg van de actuelere collectie toeneemt en ook, dankzij de actuelere collectie en de bestelmogelijkheden, het ledenaantal stabiliseert dan wel toeneemt. Daarbij is het de ambitie om de openingstijden te verruimen door de samenwerking met de school en vrijwilligers. Door de fysieke verplaatsing van de bibliotheek in het pand aan de Westvoorstraat naar de Regenboogschool worden de middelen vrijgespeeld om in Dinteloord de transitie naar de bibliotheek op school mogelijk te maken. Dit bezien vanuit het perspectief van de bibliotheek.

De locatie waar de bibliotheek gehuisvest is, betreft een gemeentelijke accommodatie, die verhuurd wordt aan de bibliotheek. De jaarlijkse huurkosten bedragen €19.465,- De exploitatiekosten voor de bibliotheek zijn echter hoger. In de exploitatie zitten ook andere kosten zoals personeelskosten, aanvullende verzekeringen en kosten voor gas, water en elektriciteit. De totale jaarlijkse exploitatiekosten voor de huidige vestiging bedraagt voor de bibliotheek ca. € 45.000,- per jaar. Met de besparing kan de bibliotheek, in combinatie met een eigen bijdrage vanuit de scholen, de exploitatie van de bibliotheek op school bekostigen. In het huidige bibliotheekbeleid is overigens niets geregeld over huisvesting. Met de bibliotheek zijn afspraken gemaakt over hun inzet op de verschillende beleidsthema's, zonder dat hier eisen aan verbonden zijn voor wat betreft de huisvesting. Dit betekent dat op basis van het huidige beleid het niet mogelijk is om verplichtingen op te leggen omtrent de fysieke vestigingen, tenzij de functies die worden voorgeschreven vanuit de wetgeving of het beleidsplan in het gedrang komen. Maar dat is niet aan de orde.

Voor de bibliotheek levert de verplaatsing van de locatie aan de Westvoorstraat naar een school een forse besparing op. Maar aangezien de gemeente eigenaar is van de huidige locatie, betekent dit voor de gemeente een huurderving, tenzij een nieuwe invulling kan worden gevonden. De nieuwe invulling maakt onderdeel uit van de verdere uitwerking en implementatie. In dit kader worden de opties voor de nieuwe invulling nader onderzocht en overwogen. Op basis van het bestemmingsplan zijn er veel mogelijkheden. Zo zijn de volgende functies per direct toegestaan: wonen, detailhandel, dienstverlening, kantoren, praktijkruimten, (lokale) maatschappelijke voorzieningen, dansscholen, sportscholen, fitnessruimten en daarmee gelijk te stellen functies en horecavestigingen behorende tot en met ten hoogste categorie 2 van de Staat van horeca-activiteiten. De inzet is erop gericht om per 1 september 2018 een nieuwe invulling te vinden voor de locatie om huurderving te voorkomen. In overleg met de lokale partners en professionals wordt de inzet gepleegd om zo spoedig mogelijk een passende invulling te vinden. Hiervoor wordt een acquisitie traject opgestart.

Ontwikkelingen bibliotheek op de Brabantse Wal
Voor wat betreft de ontwikkelingen in de andere Brabantse-Wal-gemeenten, Bergen op Zoom en Woensdrecht, worden gelijksoortige veranderingen onderzocht en doorgevoerd. Zo is het programma van "de Bibliotheek op school" met ingang van het schooljaar 2017-2018 in 7 basisscholen (in Bergen op Zoom) gerealiseerd. Het is de bedoeling, dat de komende jaren een verdere uitrol van de Bibliotheek op school plaatsvindt en wel, gefaseerd, voor alle basisscholen in het gehele werkgebied van de Bibliotheek Het Markiezaat. Mede door te besparen op de huisvestingslasten wil de bibliotheek de transitie van de bibliotheek op school bekostigen. Daarom onderzoekt de Bibliotheek Het Markiezaat samen met de Brabantse Wal gemeenten in hoeverre fysieke vestigingen kunnen inkrimpen of anders georganiseerd kunnen worden. Hierbij ligt de focus op de vestiging in Dinteloord, Halsteren, Hoogerheide en de vestiging in Bergen op Zoom.

Implementatie
Het uitgangspunt is dat in Dinteloord het volwassenenuitleenpunt en de bibliotheek op school, met ingang van het schooljaar 2018-2019 (1 september 2018) gerealiseerd zijn. Hoewel de scholen hebben gevraagd om zo snel mogelijk te starten met de bibliotheek op school, is het niet mogelijk eerder te starten, in verband met de voorbereidingen. Na de herstructurering van het Bibliotheekwerk in Dinteloord in 2018 verdient het de aanbeveling om in 2019 de ombouw naar de Bibliotheek op school in de kernen Kruisland, Nieuw-Vossemeer en Welberg verder vorm te geven. De transitie van het bibliotheekwerk in de kern Steenbergen staat voor 2020 op het programma. Het geeft de gemeente, Bibliotheek Het Markiezaat, het onderwijs en andere organisaties de tijd om na te denken over de precieze invulling van deze transitie. Hierbij is goed denkbaar dat de fysieke bibliotheek in de kern Steenbergen qua omvang kleiner wordt zodat de transitie kan worden bekostigd. Een aantal scholen heeft echter aangegeven net zoals in Dinteloord, ook aan de slag te willen met de bibliotheek op school. Gezien de benodigde investeringen is het nu niet mogelijk om aan die vraag te voldoen. De huidige subsidie biedt hiervoor niet de ruimte.

4. Middelen

Subsidie

Het herstructureren van het bibliotheekwerk in Dinteloord vraagt een investering die bibliotheek Het Markiezaat voor haar rekening neemt. De investering impliceert wel, dat de bibliotheekorganisatie voor de komende jaren geen nieuwe bezuinigingen kan opvangen. De vraag vanuit de bibliotheek is daarom ook om de bestaande subsidie bestendigen en dit op te nemen in de subsidieovereenkomst. De bibliotheek vraagt jaarlijks subsidie op basis van een budgetsubsidie overeenkomst die een looptijd kent van vier jaar. Aan die overeenkomst zijn prestatie-eisen gekoppeld. De huidige eisen zijn gericht op kwantiteit. Het gaat om bezoekers aantallen en het aantal uitleningen. Deze aantallen zeggen niets over de kwaliteit van de producten en in hoeverre die aansluiten bij de vraag en behoefte van de klant. Gezien de doorontwikkeling die volgt vanuit de landelijke wetgeving en trends is de toepassing van de kwantiteit prestatie-eisen niet meer redelijk. Daar komt bij dat de huidige subsidieovereenkomst is afgelopen. De lokale uitwerking is de basis voor de nieuw te definiëren prestatie-eisen. Deze worden vervolgens opgenomen in de nieuw af te sluiten subsidieovereenkomst waarbij het uitgangspunt is dat de bestaande subsidie van €337.725,- per jaar niet wordt gekort, en jaarlijks wordt geïndexeerd, gedurende de looptijd.

Herbestemming locatie Westvoorstraat

Indien niet tijdig een nieuwe invulling wordt gevonden voor de vrijgekomen locatie in Dinteloord loopt de gemeente huurinkomsten, €19.465,-, mis en zullen diverse kosten (energie e.d.,) ten laste van de gemeente komen. In overleg met de lokale partners en professionals wordt de inzet gepleegd om zo spoedig mogelijk een passende invulling te vinden. Bij de 2e tussentijdse rapportage (najaarsnota 2017) zal er meer duidelijkheid over een mogelijke nieuwe invulling bestaan en zullen eventuele financiële consequenties worden meegenomen.

5. Risico's

Er bestaat een risico dat de gemeente niet tijdig een nieuwe bestemming/huurder voor de huidige locatie vindt, wat tot nadelige financiële consequenties leidt.

6. Communicatie/Aanpak

Consultatie dorpsraad

De dorpsraad Dinteloord is geconsulteerd over de voorgenomen koerswijziging en de effecten voor Dinteloord. De dorpsraad is een groot voorstander van de voorgestelde aanpak voor taalbevordering en de hieraan gekoppelde aanpak voor de preventie van laaggeletterdheid. De dorpsraad is eens met het uitgangspunt dat de jeugd een zeer belangrijke doelgroep is die bijzondere aandacht verdient. Door de realisatie van een uitleenpunt voor volwassenen in een basisschool is er ook een fysieke locatie in Dinteloord waar de (volwassen) inwoners terecht kunnen. In combinatie met de nationale bibliotheekpas, de steeds verder toenemende digitale collectie en de activiteiten die de bibliotheek gaat ontwikkelen, is ook de service voor de volwassen op een goede manier geregeld, aldus de dorpsraad. Alles beschouwende is de dorpsraad positief over de koerswijzigingen en voorgestelde aanpak voor de realisatie. De dorpsraad kan zich goed voorstellen dat de scholen snel aan de slag willen met deze nieuwe aanpak. Graag blijven zij betrokken bij de verdere implementatie.

Informeren abonnementhouders, inwoners en andere belanghebbenden

De verschillende doelgroepen worden geïnformeerd over de wijziging. De bibliotheek, de gemeente en de scholen zorgen er gezamenlijk voor dat de verschillende doelgroepen tijdig, juist en volledig geïnformeerd worden. Hierbij is de bibliotheek in de basis verantwoordelijk voor het communicatietraject. De gemeente heeft met name een ondersteunende rol en op een aantal onderdelen uitvoerend, omdat zij het belangrijk vindt dat de communicatie goed loopt. De scholen hebben een belangrijke uitvoerende rol. Via de scholen wordt een specifieke doelgroep: kinderen en hun ouders bereikt.

Andere direct betrokkenen zoals de stichting Dorpshuis Dinteloord zijn al (persoonlijk) benaderd. Samen met de bibliotheek is reeds een persbericht verzonden over de voorgenomen transitie en heeft een persgesprek plaatsgevonden. Na vaststelling van de visie door uw raad wordt in overleg met de scholen de voorbereiding van de fysieke verhuizing e.d. verder opgepakt. Abonnementhouders en inwoners

kunnen bij vragen de bibliotheek altijd benaderen. Dit kan via de mail, telefonisch of in een fysieke vestiging. De bibliotheek informeert de abonnementhouders en de scholen in de andere kernen via een brief. Ook organiseert de bibliotheek in maart 2018 een informatiebijeenkomst in Dinteloord voor iedereen die meer informatie wenst over de ontwikkelingen.

7. Voorstel

De volgende documenten vast te stellen:

1. Het "Beleidsplan 2018" dat door de Bibliotheek Het Markiezaat is opgesteld;
2. De "Lokale uitwerking bibliotheekbeleid gemeente Steenbergen 2018".

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Steenbergen,

de secretaris	de burgemeester
M.J.P. de Jongh, RA	R.P. van den Belt, MBA